

ЗАКОНОМІРНОСТІ СПОЛУЧУВАНOSTІ ФОНЕМ ІЗ ПОЧАТКОВОЮ НАПІВВІДКРИТОЮ У ТРИФОНЕМНИХ СЛОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Сеньків С. С.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, Україна

orcid.org/0000-0003-3588-4611

senkivstepan@ukr.net

Ключові слова: фонема, модель, слово, сполучуваність, дистрибутивна структура.

У статті на матеріалі Великого зведеного орфографічного словника сучасної української лексики проаналізовано склад трифонемних слів із початковою напіввідкритою фонемою в українській мові, з'ясовано сполучувальні можливості фонем у трифонемних словах із початковою напіввідкритою фонемою та побудовано моделі трифонемних слів із початковою напіввідкритою фонемою сучасної української літературної мови. З'ясовано, що в сучасній українській мові серед трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою характерними є такі поєднання елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (31), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (17), «напіввідкрита + голосна + проривна» (12) із першою напіввідкритою фонемою /m/; «напіввідкрита + голосна + проривна» (23), «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (22), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (17) із першою фрикативною фонемою /p/; «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (23), «напіввідкрита + голосна + проривна» (15), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (11) із першою напіввідкритою фонемою /l/; «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (13), «напіввідкрита + голосна + проривна» (13), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (6) із першою напіввідкритою фонемою /n/; «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (13), «напіввідкрита + голосна + проривна» (10) і «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (8) із першою напіввідкритою фонемою /l'/; «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (9), «напіввідкрита + голосна + проривна» (4) із першою напіввідкритою фонемою /p'/ і «напіввідкрита + голосна + проривна» (7) із першою напіввідкритою фонемою /n'/. У сучасній українській мові серед трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою найбільш типовими є такі моделі: NOF – 118, NOP – 79 і NON – 62, тобто такі поєднання елементів у трифонемній дистрибутивній структурі з першою напіввідкритою фонемою: «напіввідкрита + голосна + фрикативна», «напіввідкрита + голосна + проривна» та «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита».

REGULATIONS OF THE COMBINATION OF PHONEMES WITH THE INITIAL SEMI-OPEN IN TRIPHONEMIC WORDS OF THE MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE

Senkiv S. S.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
Ivan Franko str., 24, Drohobych, Lviv region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3588-4611
senkivstepan@ukr.net*

Key words: *phoneme, model, word, combinability, distributive structure.*

In the article, based on the material of the “Large Condensed Spelling Dictionary of Modern Ukrainian Lexicon”, the composition of triphonemic words with an initial semi-open phoneme in the Ukrainian language was analyzed, the combining possibilities of phonemes in triphonemic words with an initial semi-open phoneme were clarified, and models of triphonemic words with an initial semi-open phoneme of modern Ukrainian literature were constructed. It was found that in the modern Ukrainian language, among the three-component models with the first component being a semi-open phoneme, the following combinations of elements are characteristic: “semi-open + vowel + fricative” (31), “semi-open + vowel + semi-open” (17), “semi-open + vowel + breakthrough” (12) with the first half-open phoneme /m/, “semi-open + vowel + piercing” (23), “semi-open + vowel + fricative” (22), “semi-open + vowel + semi-open” (17) with the first fricative phoneme /r/, “semi-open + vowel + fricative” (23), “semi-open + vowel + piercing” (15), “semi-open + vowel + semi-open” (11) with the first semi-open phoneme /l/, “semi-open + vowel + fricative” (13), “semi-open + vowel + piercing” (13), “semi-open + vowel + semi-open” (6) with the first semi-open phoneme /n/, “semi-open + vowel + fricative” (13), “semi-open + vowel + piercing” (10) and “semi-open + vowel + semi-open” (8) with the first semi-open phoneme /l’/, “semi-open + vowel + fricative” (9), “semi-open + vowel + piercing” (4) with the first semi-open phoneme /r’/ and “semi-open + vowel + piercing” (7) with the first semi-open phoneme /n’/. In the modern Ukrainian language, among the three-component models with a semi-open phoneme as the first component, the following models are the most typical: NOF – 118, NOP – 79 and NON – 62, i.e. such combinations of elements in the three-phoneme distributive structure with the first semi-open phoneme, such as: “semi-open + vowel + fricative”, “semi-open + vowel + piercing” and “semi-open + vowel + semi-open”.

Постановка проблеми. Кожна мова, зокрема й українська, є схованкою людського духу, генетичним кодом національної культури, скарбницею, у яку народ складає своє давнє й сучасне життя, музикою людської душі, засобом спілкування, ідентифікації й самоідентифікації. Мова є основою кожної нації, генератором патріотизму, ключем до вивчення історії, звичаїв, традицій і культури, а також унікальною системою, яка об’єднує множини взаємопов’язаних елементів. Погляд на мову як на систему, що складається з низки менших підсистем, дає змогу вивчати її як щось ціле, а не як певну кількість розрізнених фактів.

Кожна підсистема мови є сукупністю елементів, що підпорядковуються певним закономірностям. За Словником лінгвістичних термінів, система – це «цілісна впорядкована сукупність взаємопов’язаних і взаємозумовлених мовних фактів і явищ, які історично розвиваються за внутрішніми законами мови» [1, с. 256]. Систему української мови, зокрема й фонологічну, можна досліджувати структурними методами, зокрема методом дистрибутивного аналізу. Як зазначає Ф.О. Нікітіна, «дистрибутивний аналіз при класифікації мовних елементів враховує порядок їхнього розміщення (дистрибуцію)» [2, с. 361]. Зрозуміло, що таким

елементом може бути й фонема, і частина слова (морфема), і слово, а виявлення оточення цього елемента допоможе виділяти й класифікувати мовні одиниці. Мовними одиницями в дослідженні, що допомагають з'ясувати закономірності сполучуваності у виявлених трикомпонентних словах сучасної української літературної мови, є фонемні української мови.

Аналіз досліджень. Уперше проблема сполучуваності фонем в українському мовознавстві висвітлена в «Курсі історії українського язика» Є. Тимченка [3]. Дослідник виділив характерні групи приголосних фонем (дво-, три- й чотиричленні) української мови. Вивчення сполучуваності фонем поживалося в другій половині ХХ століття в працях В. Перебийніс [4] та Н. Тоцької [5]. Цікаві висновки, які розширюють наше уявлення про характер української фонемотактики, подані в дослідженнях Л. Гриднєвої [6], М. Муравицької [7], І. Савченко [8], Т. Старака [9].

Сьогодні актуальним залишається дослідження поліфонемних структур у словах сучасної української літературної мови. Ґрунтовний наліз поліфонемних структур дасть змогу виявити основні закономірності сполучуваності фонем у словах української мови (у власне українських і запозичених) і з'ясувати причини, що накладають обмеження на сполучуваність фонем у поліфонемних структурах, зокрема в трифонемних словах української мови.

Мета дослідження – виявити склад трифонемних слів із початковою напіввідкритою фонемою в українській мові, з'ясувати сполучувальні можливості фонем у трифонемних словах із початковою напіввідкритою фонемою та побудувати моделі трифонемних слів із початковою напіввідкритою фонемою сучасної української літературної мови. Аналіз проведено на основі Великого зведеного орфографічного словника сучасної української лексики [10]. В основі дослідження – система фонем української мови, запропонована П. Кострубою [11].

Об'єктом дослідження є сполучуваність фонем у трифонемних словах із початковою напіввідкритою фонемою в українській мові.

Предмет дослідження – структура трифонемних слів із початковою напіввідкритою фонемою в українській мові.

Виклад основного матеріалу. З початковими напіввідкритими фонемами, як показують спостереження, у сучасній українській літературній мові виявлено такі трифонемні слова:

л: лав, лаг, лад, ладь, лаж, лаз, лай, лак, лам, лан, лань, лао, лап, лас, лат, лах, лев, леж, лез, лей, лен, лет, леп, лер, лес, леф, лжа, лив, лиж, лик, лин, линь, лип, лис, лиць, лиш, люю, лоа, лоб, лов, лож, лом, лот, лох, луб, луг, лук, лун, лунь, луп, лур, лус, лусь, луп, лур, лут;

л': ліг, лід, ліз, лізь, лій, лік, лім, лін, лінь, лір, ліс, літ, ліф, льє, льон, льоф, льох, люд, люз, люк, люр, лют, лють, ляж, ляд, льяк, лям, лян, ляп, ляс, лясь, лях;

м: мав, маг, маж, маз, мазь, май, мак, мам, мап, мар, мас, мат, мах, мац, маць, маш, мбе, мед, меж, мем, мер, мес, меч, меш, мжа, миг, миз, мил, мир, мис, мит, мить, мих, миш, міг, мід, між, мій, міль, мім, мін, мір, міс, міт, міф, міх, міць, міч, мла, мну, мов, мог, мод, МОЗ, мол, моль, мом, мор, мох, мудь, муж, муз, мук, мул, мур, мус, муть, мух, мчу, миша, мюль, мяо;

н: над, най, нам, нао, нас, нат, нать, наш, ней, нек, неп, неф, нив, низ, низь, ний, ник, ним, нить, ниць, нич, нод, нок, ном, нон, ноо, нол, нот, нош, нуг, нуд, нудь, нуж, нуль, нус, нут;

н': нів, ніг, нід, ніж, нім, нір, ніс, ніт, ніч, нюх, няв, няй;

р: раб, рад, радь, раж, раз, рай, рак, рал, рам, ран, рань, рап, рас, рат, рать, рев, Рек, рем, рен, реп, Рес, рет, ржа, риб, риж, риз, рик, рил, рим, рин, ринь, рип, рис, рись, риф, роб, Род, рож, роз, рок, рол, роль, ром, рос, Рось, рот, рох, руб, руг, руд, рудь, руж, рук, руль, рум, рун, рунь, руп, рус, Русь, рут, рух, руч., руш;

р': рів, ріг, рід, різ, різь, рій, рік, рінь, рип, ріс, річ, рюш, ряд, ряж, ряс;

У трифонемному слові з початковою напіввідкритою фонемою для з'ясування закономірностей сполучуваності фонем умовно виокремлюємо такі 5 груп: голосні, зімкнуто-проривні, зімкнуто-щілинні, щілинні, напіввідкриті), де О – голосна, Р – зімкнуто-проривна, А – зімкнуто-щілинна, Ф – щілинна, Н – напіввідкрита фонемні.

За Великим зведеним орфографічним словником сучасної української лексики, у словах сучасної української літературної мови з можливих 10108 трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою всього зафіксовано 286 слів (2,83%). Найбільшими сполучувальними можливостями володіють фонемні /м/ (72), /р/ (64) та /л/ (55), які утворюють найбільшу кількість слів, коли розпочинають слово сучасної української літературної мови. Структура трифонемних моделей слів із початковими напіввідкритими фонемами (/м/, /н/, /н'/, /л/, /л'/, /р/, /р'/) у сучасній українській мові виглядає так.

Характерними в трифонемній дистрибутивній структурі з першою напіввідкритою фонемою /м/ є такі поєднання елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (31), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (17), рідше «напіввідкрита + голосна + проривна» (12), «напіввідкрита + голосна + африкативна» (5).

Найчастіше другим компонентом трифонемних слів є голосні фонемні, зокрема /а/ та /і/, а третім – фрикативні фонемні (31). Найчисельнішими

Таблиця 1

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/м/) і другим компонентом голосною фонемою

№ з/п	Структура сполук																					
1 елемент	N (/м/) (66)																					
2 елемент	O (a)					O (e)				O (и)			O (i)				O (o)			O (y)		
3 елемент	F	P	N	A	O	F	P	N	A	F	P	N	F	P	N	A	F	P	N	F	P	N
Усього	9	3	2	2	1	3	1	2	1	5	2	2	6	2	4	2	4	1	4	4	3	3

Таблиця 2

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/м/) і другим компонентом приголосною фонемою

№ з/п	Структура сполук								
1 елемент	N (/м/) (6)								
2 елемент	F (ж, ч, ш)			P (б)			N (л, н)		
3 елемент	O (a, y)			O (e)			O (a, y)		
Усього	3			1			2		

Таблиця 3

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/н/)

№ з/п	Структура сполук																	
1 елемент	N (/н/) (36)																	
2 елемент	O (a)				O (e)			O (и)				O (o)				O (y)		
3 елемент	F	P	N	O	F	P	F	P	N	A	F	P	N	O	F	P	N	
Усього	3	4	1	1	2	2	4	2	1	2	1	3	3	1	3	3	1	

серед слів із початковою фонемою /м/ є моделі з другим компонентом фонемами /а/ (17) та /і/ (14). Другим компонентом не зафіксовано африкативних фонем. Третім компонентом після голосної виявлено фрикативні (31), напіввідкриті (17) і проривні (12) фонем, а після приголосних – голосні фонем. Значна кількість слів із першою напіввідкритою фонемою /м/ є власне українськими (*мав, маж, май, мам, мах, мед, меж, миг, миш, міг, мід, між, мій, міх, міць, мов, мол, мох, муж, мук, мух*), тільки окремі з них є запозиченими з інших мов і належать до периферії лексичної системи (*маг, мазь, мап, мар, мас, мат, маш, мбе, мем, мер, мес, меч, мил, мир, мис, мім, мін, мір, міс, міт, міф, мод, МОЗ, моль, мом, мор, муз, мул, мюль, мяо*).

У трифонемній дистрибутивній структурі з першою напіввідкритою фонемою /н/ (див. таблицю 3) характерними є такі поєднання елементів: «напіввідкрита + голосна + проривна» (14), «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (13), «напіввідкрита + голосна + напів-

відкрита» (6), рідше «напіввідкрита + голосна + африкативна» (2) та «напіввідкрита + голосна + голосна» (2). Найчастіше другим компонентом трифонемних слів є голосні фонем, зокрема /а/ та /і/, а третім – проривні та фрикативні фонем. Другим компонентом у словах із початковою фонемою /н/ не зафіксовано голосної /і/ й усіх приголосних фонем. Найчисельнішими серед слів із початковою фонемою /н/ є моделі з другим компонентом фонемами /а/ (9) та /е/ (8). Виявлено поодинокі випадки, коли третім компонентом після голосних зустрічаються африкативні й голосні фонем. Значна кількість слів серед слів із першою напіввідкритою фонемою /н/ є власне українськими (*над, най, нам, нас, наш, нив, низ, низь, ний, ним, ниць, нич, нош, нудь*), інші запозичені з інших мов і належать до периферії лексичної системи (*нао, нат, нать, нек, неп, неф, нод, нок, ном, нош, ноо, нол, нот, нуг, нуль, нус, нут*).

У трифонемній структурі з першою напіввідкритою фонемою /н/ характерним є таке поєд-

Таблиця 3

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/н/)

№ з/п	Структура сполук																	
1 елемент	N (/н/) (36)																	
2 елемент	O (a)				O (e)			O (и)				O (o)				O (y)		
3 елемент	F	P	N	O	F	P	F	P	N	A	F	P	N	O	F	P	N	
Усього	3	4	1	1	2	2	4	2	1	2	1	3	3	1	3	3	1	

нання елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (7), рідше «напіввідкрита + голосна + проривна» (2), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (2) та «напіввідкрита + голосна + африкативна» (1) (див. таблицю 4).

Другим компонентом трифонеми слів найчастіше є голосні фонем (12), зокрема /i/, а третім – фрикативні, проривні й напіввідкриті фонем. Другими компонентами з першою напіввідкритою фонемою /n'/ не зафіксовано приголосних фонем. Третім компонентом після голосних фонем /a/ та /y/ не виявлено приголосних фонем, крім фрикативних /v/, /й/, /x/. Значна кількість слів із першою напіввідкритою фонемою /n'/ є власне українськими (ніг, ніж, нір, ніс, ніч, нюх, няв), тільки окремі з них запозичені з інших мов (нів, нід, ніт) і належать до периферії лексичної системи.

У трифонеми структурі з першою напіввідкритою фонемою /л/ характерними є такі поєднання елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (23), «напіввідкрита + голосна + проривна» (15), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (11), рідше «напіввідкрита + голосна + голосна» (2), «напіввідкрита + напіввідкрита + голосна» (2), «напіввідкрита + голосна + африкативна» (1) і «напіввідкрита + фрикативна + голосна» (1). Найчастіше другим компонентом трифонеми слів є голосні фонем (52), зокрема /a/ (16), /y/ (10) та /e/ (10), а третім – фрикативні та проривні фонем. Другим компонентом не зафіксовано африкативних фонем. Третім

компонентом після фрикативних і напіввідкритих фонем не виявлено приголосних фонем. Значна кількість слів із першою напіввідкритою фонемою /л/ є власне українськими (лав, лад, ладь, лаз, лай, лан, лань, лап, лат, лах, лез, лен, лет, лив, лик, лин, лінь, лип, лис, лиш, ллю, лоб, лов, лож, луб, луг, лук, лунь, луп, лус, лусь), тільки окремі з них запозичені з інших мов (лак, лам, лао, лас, лев, лей, лер, лес, леф, лоа, лот, лур, лут).

У трифонеми структурі з першою напіввідкритою фонемою /л'/ характерними є такі поєднання елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (13), «напіввідкрита + голосна + проривна» (10), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (8), рідше «напіввідкрита + фрикативна + голосна» (1). Найчастіше другим компонентом трифонеми слів є голосні фонем (31), зокрема /i/ (13) та /a/ (9), а третім – фрикативні та проривні фонем. Другим компонентом не зафіксовано напіввідкритих, проривних, фрикативних (крім /й/) та африкативних фонем. Третім компонентом після голосних фонем не виявлено африкативних фонем. Більшість слів із першою напіввідкритою фонемою /л'/ є власне українськими (ліг, лід, ліз, лізь, лій, лік, лінь, ліс, літ, люд, лют, ляж, ляп, ляс), тільки окремі з них запозичені з інших мов (лім, лін, лір, ліф, льє, льоф, люз, люк, люр, лям, лян).

У словнику виявлено 64 трифонеми слова з першою напіввідкритою фонемою /р/. Характерними серед них є поєднання таких елементів: «напіввідкрита + голосна + проривна» (23),

Таблиця 4

Трифонеми дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/n'/)

№ з/п	Структура сполук					
	N (/n'/) (12)					
1 елемент						
2 елемент	O (i)			O (a)		O (y)
3 елемент	F	P	N	A	F	F
Усього	4	2	2	1	2	1

Таблиця 5

Трифонеми дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/л/)

№ з/п	Структура сполук																			
	N (/л/) (55)																			
1 елемент																				
2 елемент	O (a)				O (e)			O (и)				O (o)			O (y)		F	N		
3 елемент	F	P	N	O	F	P	N	F	P	N	A	F	P	N	O	F	P	N	O	O
Усього	7	5	3	1	6	2	3	4	2	2	1	3	2	1	1	3	4	3	1	2

Таблиця 6

Трифонеми дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/л'/)

№ з/п	Структура сполук											
	N (/л'/) (32)											
1 елемент												
2 елемент	O (i)			O (o)		O (y)			O (a)			F
3 елемент	F	P	N	F	N	F	P	N	F	P	N	O
Усього	6	3	4	2	1	1	4	1	4	3	2	1

Таблиця 7

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/p/)

№ з/п	Структура сполук																
	N (/p/) (64)																
1 елемент																	
2 елемент	O (a)			O (e)			O (и)			O (o)			O (y)			F	
3 елемент	F	P	N	F	P	N	F	P	N	F	P	N	F	P	N	A	O
Усього	4	7	4	2	3	2	5	3	4	5	4	3	6	6	4	1	1

Таблиця 8

Трифонемні дистрибутивні структури з початковою фонемою N (/p'/)

№ з/п	Структура сполук							
	N (/p'/) (15)							
1 елемент								
2 елемент	O (i)			O (a)		O (y)		
3 елемент	F	P	N	A	F	P	F	
Усього	6			3		1		1
	6			3		1		2
	6			3		1		1

«напіввідкрита + голосна + фрикативна» (22), «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (17), рідше «напіввідкрита + голосна + африкативна» (1) і «напіввідкрита + фрикативна + голосна» (1). Найчастіше другим компонентом трифонемних слів є голосні фонemi (63), зокрема /y/ (17), /a/ (15), /o/ (12), /и/ (12) та /e/ (7), а третім – проривні, фрикативні й напіввідкриті фонemi. Другим компонентом не зафіксовано проривних, напіввідкритих та африкативних фонем. Слова з першою напіввідкритою фонемою /p/ є, як правило, власне українськими (*рад, радь, раз, рай, рак, рал, рам, рань, рать, рев, риб, риж, риз, рик, рил, рип, рож, рот, рук, рух, руш*), тільки окремі з них запозичені слова (*рем, рен, реп, рет, рим, рин, ринь, рис, рись, риф, рок, рол, роль, ром, руг, руль, рум, рун, рунь, руп, рут*) і належать до периферії лексичної системи.

У словнику виявлено 15 трифонемних слів із першою напіввідкритою фонемою /p'/. Характерними серед них є поєднання таких елементів: «напіввідкрита + голосна + фрикативна» (9), «напіввідкрита + голосна + проривна» (4), рідше «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита» (1)

і «напіввідкрита + голосна + африкативна» (1). Найчастіше другим компонентом трифонемних слів є голосні фонemi (15), зокрема /и/ (11), а третім – фрикативні та проривні фонemi. Другим компонентом не зафіксовано приголосних фонем. Слова з першою напіввідкритою фонемою /p'/ є, як правило, власне українськими (*рив, риг, рід, рій, рік, ринь, рип, ріс*), тільки окремі з них запозичені слова (*річ, рюш, ряд, ряж, ряс*) і належать до периферії лексичної системи.

Як бачимо, найчисельнішими серед усіх трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою є такі моделі: NOF – 118, NOP – 79, NON – 62, менш чисельні NOA – 11, NFO – 6, NOO – 5, NNO – 4, NPO – 1. Найхарактернішими є такі поєднання елементів у трифонемній дистрибутивній структурі з першою напіввідкритою фонемою: «напіввідкрита + голосна + фрикативна», «напіввідкрита + голосна + проривна» й «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита». Найбільші сполучувальні можливості мають напіввідкриті фонemi /м/, /р/ та /л/, які найчастіше зустрічаються першими компонентами серед усіх напіввідкритих фонем.

Таблиця 9

Зведена таблиця трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою

№ з/п	Структура сполук								
	N (/м, н, н', л, л', р, р'/)								
	O (/а, о, у, е, і, и/)					P	F	N	Усього
	F	P	N	A	O	O	O	O	
/м/	31	12	17	5	1	1	3	2	72
/н/	13	13	6	2	2	0	0	0	36
/н'/	7	2	2	1	0	0	0	0	12
/л/	23	15	11	1	2	0	1	2	55
/л'/	13	10	8	0	0	0	1	0	32
/р/	22	23	17	1	0	0	1	0	64
/р'/	9	4	1	1	0	0	0	0	15
Усього	118	79	62	11	5	1	6	4	286

Як бачимо, найчисельнішими серед трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою є поєднання напіввідкритих фонем із наступними голосними фонемами (275 сполук).

Висновки. Отже, у сучасній українській мові серед трикомпонентних моделей із першим компонентом напіввідкритою фонемою найбільш типовими є такі моделі: NOF – 118, NOP – 79, NON – 62. Характерними є такі поєднання елементів у трифонемній дистрибутивній структурі з першою напіввідкритою фонемою: «напіввідкрита + голосна + фрикативна», «напіввідкрита + голосна + проривна» та «напіввідкрита + голосна + напіввідкрита». Слова, у яких вони зустрічаються, належать як до активного словника мови, так і до периферії лексичної системи української мови. Перспективним за таких умов видається й подальше комплексне вивчення особливостей сполучуваності компонентів у чотирифонемних дистрибутивних структурах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
2. Коптілов В.В., Нікітіна Ф.О. Число и слово. Київ : Наукова думка, 1966. С. 360–365.
3. Тимченко Є. Курс історії українського язика. Вступ: фонетика. 2-е вид., доп. Київ – Харків, 1930. 212 с.
4. Перебийніс В.С. Кількісні та якісні характеристики системи фонем української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1970. 270 с.
5. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія. Київ : Вища школа, 1981. 184 с.
6. Гріднева Л.М. Типи складів і їх сполучуваність у двофонемному слові. *Мовознавчі студії*. Київ, 1968. С. 3–10.
7. Муравицька М.П. Частота двофонемних кінцевих сполук сучасної української мови. *Статистичні та структурні лінгвістичні моделі*. Київ, 1966. С. 54–61.
8. Савченко І.Ф. Фонемний аналіз трифонемних словоформ. *Мовознавство*. 1972. № 6. С. 37–44.
9. Старак Т.В. Особливості початкових сполучень приголосних фонем в українській мові: XXXIX наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи університету за 1964 рік : тези доповідей. *Філологія, журналістика*. Львів, 1965. С. 49–50.
10. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / відп. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 896 с.
11. Коструба П.П. Фонетика сучасної української літературної мови. Львів, 1963. 100с .

REFERENCES

1. Ganych D.I., Oliynyk I.S. (1985) Slovyk Lingvistychnyh Terminiv [Dictionary of linguistic terms]. Kyiv: Vyshcha Shkola, 360 s.
2. Koptilov V.V., Nikitina F.O. (1966) Chyslo I Slovo [Number and word]. Kyiv: Naukova Dumka, S. 360–365.
3. Tymchenko Ye. (1930) Kurs Istoriyi Ukrainskogo Yazyka. Vstup: Phonetika. (2-e vyd., dop.) [History of the Ukrainian language course. Introduction: phonetics]. Kyiv – Kharkiv, 212 s.
4. Perebyinis V.S. (1980) Kilkisni ta Yakisni Kharakterystyky Systemy Phonem Ukrayinskoyi Literaturnoyi Movy [Quantitative and qualitative characteristics of the phoneme system of the Ukrainian literary language]. Kyiv: Naukova Dumka, 270 s.
5. Totska N.I. (1981) Modern Ukrainian literary language: phonetics, orthography, graphics, orthography [Modern Ukrainian literary language: phonetics, orthography, graphics, orthography]. Kyiv: Higher School, 184 s.
6. Grydneva L.M. (1968) Typy skladiv i yikh spoluchuvanist u dvofonemnomu slovi [Types of syllables and their conjugation in a two-phoneme word]. *Movoznavchi studii*. Kyiv, S. 3–10.
7. Muravytska M.P. (1966) Frequency of two-phoneme final compounds in the modern Ukrainian language [The frequency of two-phoneme final compounds in the modern Ukrainian language]. *Statistical and structural linguistic models*. Kyiv, S. 54–61.
8. Savchenko I.F. (1972) Phonemny Analiz Tryphonemnykh Slovoform [Phonemic analysis of triphonemic word forms]. *Movoznavstvo*, 6, S. 37–44.
9. Starak T.B. (1965) Osoblyvosti Pochatkovykh Spoluchen Pryholosnykh Phonem v Ukrayinskiy Movi [Peculiarities of the initial combinations of consonant phonemes in the Ukrainian language]: XXXIX Naukova Konferentsiya, Prysviachena Pidsumkam Naukovo-doslidnoyi Roboty Universytetu za 1964 rik. Tezy Dopovidei. *Philologiya, Zhurnalistyka*. Lviv, S. 49–50.
10. Busel V.T. (vidp. red) (2004) Velyky Zvedeny Orphographichny Slovyk Suchasnoyi Ukrayinskoyi Leksyky [A large consolidated orthographic dictionary of modern Ukrainian vocabulary]. Kyiv; Irpin: VTF “Perun”, 896 s.
11. Kostuba P.P. (1963) Phonetika Suchasnoyi Ukrayinskoyi Literaturnoyi Movy [Phonetics of the modern Ukrainian literary language]. Lviv. 100 s.